

Skloňování jmen středního rodu podle vzoru „město“ – 6. p. j. č.

1. [Obecné poučení](#)
2. [Faktory, které působí při volbě koncovky -ě\(e\) nebo -u](#)
3. [Příklady užití koncovek -ě\(e\) nebo -u](#)
 1. [Jména zakončená na -go, -ho, -cho, -ko](#)
 2. [Jména zakončená na -lo](#)
 3. [Jména zakončená na -vo](#)
 4. [Jména zakončená na -ro, -so, -to](#)
 5. [Jména zakončená na -no](#)

Obecné poučení

Část podstatných jmen středního rodu, která se skloňují podle vzoru „město“, má v 6. p. j. č. původní koncovku -ě(e), část má koncovku -u, u další velké skupiny podstatných jmen rodu středního pak lze užit koncovky obě, tj. -ě(e)/-u.

Faktory, které působí při volbě koncovky -ě(e) nebo -u

- a. Důležitou roli hraje zakončení slov a také slootovorný typ. Jména zakončená na -go, -ho, -cho, -ko mají koncovku -u (jako u podstatných jmen rodu mužského vzoru „hrad“, viz [Skloňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 6. p. j. č.](#), příklady viz [bod 3.1](#)). U slootovorného typu s příponou -dlo bývá obvykle zakončení -ě(e), zatímco u slootovorných typů na -stvo/-ctvo, -ivo zakončení -u (příklady viz [bod 3.2](#), [bod 3.3](#)).
- b. Distribuce koncovek -u/-ě(e) může být závislá na syntaktické funkci, kterou slovo ve větě plní, srov. [Skloňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 6. p. j. č.](#) Ve funkci předmětu mívají podstatná jména koncovky -u a -ě(e), např. *o autu/autě, o dřevu/dřevě, o plátnu/plátně*. Ve funkci příslovečného určení místa (méně často i času nebo způsobu) bývá u týchž podstatných jmen častěji koncovka -ě(e), např. *v autě, ve dřevě, na plátně*. Pevnější je pozice koncovky -ě(e) v platnosti příslovečného určení než pozice koncovky -u ve funkci předmětu; ta může být užívána méně právě vlivem vyšší frekvence výskytu některých podstatných jmen ve funkci příslovečného určení, např. častěji bylo v ČNK zachyceno spojení *o autě* než *o autu*.
- c. Slova přejatá a abstrakta mají převážně koncovku -u, např. *o bendžu (i banju), v depu, v chladnu, v mokru, po právu, v šeru, v temnu, v tempu, v tichu, ve vedru*.
- d. Při rozhodování, kterou z koncovek uijeme (zda -ě(e), či -u), hraje důležitou roli též zázemí regionální mluvy. V Čechách je běžnější zakončení -u, na Moravě zakončení -ě(e), srov. [Skloňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 6. p. j. č.](#)

Příklady užití koncovek -ě(e) nebo -u

Jména zakončená na -go, -ho, -cho, -ko

U jmen končících na -go, -ho, -cho, -ko je zakončení -u, protože zakončení -ě(e) vyžaduje změnu (alternaci) předcházející souhlásky, např. *v Kongu*,

o mangu; o blahu, ve jhu; v Jerichu, v uchu, v suchu; v jablku, v oku, v hnízdečku, v městečku. Koncovky -e vedle -u se užívá u slov mléko → o mléku / v mléce, břicho → na břiše / na břichu (méně často), roucho → na rouchu / v rouše.

Jména zakončená na -lo

U jmen končících na -lo je častěji koncovka -e, např. *na čele, na kole, v křesle, na másle, v pekle, na skle, ve světle, na těle*, ale *o zlu, v kouzlu*. Nejpočetnější skupinu tvoří jména na -dlo, která mají k dispozici v 6. p. j. č. obě koncovky, tj. -e/-u. Výrazně však v úzu převažuje užití koncovky -e, a to i v objektovém významu, např. *o divadle, o vozidle* bylo v ČNK zachyceno častěji než *o divadlu, o vozidlu*. Další příklady: *po jídle, v letadle, po mýdle, v prádle, na prostěradle, v rozpouštědle, na sádle, na sedadle, v sedle, v umyvadle, v zrcadle*.

Jména zakončená na -vo

U jmen končících na -vo je častěji koncovka -u. Nejpočetnější skupinu představují jména na -stvo/-ctvo, -ivo, např. *na ministerstvu, v mužstvu, o panstvu, v potomstvu; v dělnictvu, v letectvu, o ptactvu, o zvířectvu; v barvivu, v pletivu, na topivu*. Dvojí možné zakončení (tj. -ě/-u) uvádí SSJČ např. u slov *dřevo → ve dřevě / na dřevu, pivo → na pivu / v pivě, Sarajevo → v Sarajevu / v Sarajevě, slovo → po slově / po slovu, střevo → ve střevě / na střevu* (na prvním místě je zapsána podoba, která byla v ČNK zachycena častěji).

Jména zakončená na -ro, -so, -to

U většiny jmen končících na -ro, -so, -to můžeme užít obě koncovky; často však bývá jedna z koncovek frekventovanější, což závisí na faktorech uvedených v [bodě 2](#), např. *v jádru / v jádře, na jaře / o jaru, v jezeře / v jezeru, v pouzdře / v pouzdru, o stříbře / o stříbru*, ale jen *v metru, v jitru, v Sapporu; na lase / po lasu, v mase / v masu, o slovese / ve slovesu; v autě / o autu, na kontě / o kontu, na kopytě / na kopytu, v korytě / v korytu, v létě / po létu, ve městě / o městu, v těstě / v těstu, ve zlatě / o zlatu*, ale jen např. *na blátě*.

Jména zakončená na -no

U většiny jmen končících na -no můžeme užít obě koncovky; často však bývá jedna z koncovek frekventovanější, což závisí na faktorech uvedených v [bodě 2](#), např. *v bahně / v bahnu, v hejnu / v hejně, ve jménu / ve jméně, v kasinu / v kasině, v kině / v kinu, na laně / na lanu, v okně / o oknu, na pianu / na pianě, na plátně / na plátnu, po ráhně / na ráhnu, v rounu / v rouně, v seně / o senu, na stehně / na stehnu, ve vápně / o vápnu, o věnu / o věně, ve víně / o vínu, v zájmenu / v zájmeně*, ale zpravidla jen *v budoucnu, na dně, v nekonečnu, po ránu, ve vzduchoprázdnu*.

Mezi podstatnými jmény na -no tvoří zvláštní skupinu jména, která se tradičně řadí k typu „břímě“ (jde o původní n-kmeny střední, jejichž slovní základ byl rozšířen o -en- → *břemeno*). V 6. p. j. č. mohou mít tato jména zakončení -i (podle vzoru „moře“) nebo -u/-ě (podle vzoru „město“), např. *břemenu/břemeni/břemeně, písmenu/písmeni/písmeně, plemeni/plemenu/plemeně, rameni/ramenu/rameně, semeni/semenu/semeně, temeni/temenu/temeně, vemeni/vemenu/vemeně*.

Zdroj: Internetová jazyková příručka; <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=260>